

Noves formes de filantropia i transformació social

Es pot compaginar l'interès privat
amb l'interès públic?

Seminari Noves formes de filantropia: aprenentatges i implicacions pràctiques

Document Propostes

Editor: Miquel Àngel Alegre, coordinador del cicle.

Febrer 2015.

Relators:

Miquel Àngel Alegre, analista d'Ivàlua

Jaume Blasco, analista independent i col·laborador d'Ivàlua

Ricard Valls, consultor independent i director de Zohar Consultoria i Màrqueting Social

INDEX

PRESENTACIÓ.....	3
Per què ens preocupem de la (nova) filantropia	3
Context i objecte del document	4
COM PODEM ACONSEGUIR UNA ACTIVITAT FILANTRÒPICA MÉS EFECTIVA?.....	6
Eixos del debat	6
Propostes	7
COM S’HAURIA D’ARTICULAR LA RELACIÓ ENTRE FILANTROPIA I ADMINISTRACIÓ PÚBLICA?	10
Eixos del debat	10
Propostes	12
COM PODEM FER MÉS PRODUCTIVA LA RELACIÓ ENTRE ELS ACTORS FILANTRÒPICS I LES ENTITATS DEL TERCER SECTOR?	14
Eixos del debat	14
Propostes	14
SÍNTESI: RECURS DE PROPOSTES	17
PARTICIPANTS EN ELS GRUPS DE TREBALL	19

PRESENTACIÓ

Per què ens preocupem de la (nova) filantropia

Històricament, el moviment filantròpic –entenen filantropia com aquella iniciativa privada, sense ànim de lucre, que s'adreça cap al bé públic amb l'objectiu de produir-hi una millora– ha estat un fenomen típicament propi dels països anglosaxons, en particular, dels EUA. I és també en aquests països on la filantropia ha experimentat les seves principals transformacions. En efecte, és als EUA on des de finals dels 1990s comença a estendre's la referència a una suposada nova manera de fer filantropia, primer lligada a les organitzacions d'innovació tecnològica, després introduïda als sectors industrial i financer. Es parla aleshores de “nova filantropia”, “filantrocapitalisme” o “filantropia 3.0”, expressions que remetent a les tres apostes bàsiques d'aquesta transformació: estratègia i focus, innovació i impacte, i xarxes de governança.

En conjunt, s'aposta per una activitat filantròpica que sàpiga prioritzar i focalitzar esforços d'acord amb objectius estratègics assumibles, que es preocupi per generar impactes i per mesurar-los, i que actuï de forma integrada amb el conjunt d'actors (públic i privats) involucrats en la problemàtica sobre la qual s'actua.

Europa no ha viscut d'esquenes a la força i les transformacions del sector filantròpic, si bé la implantació dels principis de la nova filantropia és encara embrionària –amb algunes excepcions, com per exemple al Regne Unit, on aquests avenços compten amb trajectòria força dilatada. Aquesta situació general explica, almenys en part, per què en la gran majoria dels països europeus a dia d'avui no s'ha articulat un debat veritablement informat (encara menys una tradició de recerca i avaluació) sobre les característiques i les possibles implicacions de la nova activitat filantròpica.

Preguntes com ara, quins són els seus objectius i quines són les seves eines d'acció social? com poden les noves formes de filantropia contribuir a la innovació política i a la transformació social? de quina manera l'activitat filantròpica hauria d'entendre's amb la política pública? pot la nova filantropia arribar a manllevar responsabilitats de l'Estat de Benestar?, entre d'altres, han rebut poca consideració en el nostre entorn. Creiem que aquesta és una mancança important, sobretot si tenim present el rol de protecció i provisió social que aquesta activitat pot estar cridada a complir (i, de fet, sovint ha acomplert) en un context de crisi i contenció de la despesa pública.

Context i objecte del document

El treball que aquí presentem pretén contribuir a l'abordatge d'aquestes qüestions. En particular, aquest document presenta les conclusions del seminari "Noves formes de filantropia: aprenentatges i implicacions pràctiques", organitzat per Ivàlua i el Palau Macaya de l'Obra Social "la Caixa", i que tingué lloc el dia 2 de desembre de 2014 al mateix Palau Macaya (Barcelona).

El propòsit general d'aquest seminari era recollir les principals reflexions del cicle de debats "Noves formes de filantropia i transformació social: es pot compaginar l'interès privat amb l'interès públic?", i traduir-les en forma de conclusions i recomanacions en el context català¹. De forma més específica, els objectius del seminari eren bàsicament dos:

- Reflexionar sobre els reptes principals que té plantejats l'activitat filantròpica avui dia i a casa nostra, tant amb relació al seu propi funcionament com en la seva interacció amb la política pública.
- Establir un conjunt de recomanacions i propostes d'acció encarades a abordar els reptes detectats.

Es convidà a participar en el seminari a un nodrit grup de persones vinculades a fundacions i organitzacions filantròpiques, entitats del tercer sector, diferents nivells de l'administració pública, món de la consultoria i de l'àmbit acadèmic. El conjunt final de participants cobreix una àmplia representació de les formes de fer filantropia avui dia, així com dels sectors (social, cultural, educatiu, científic, ambiental, cooperació, etc.) als quals s'adreça².

El seminari pretenia generar un espai de reflexió pràctica i prioritització de propostes. Amb aquesta voluntat, bona part del temps del seminari es destinà al treball participatiu en grups reduïts. Més concretament, es programaren tres grups de treball, organitzats temàticament d'acord amb les conclusions extreïdes del cicle de debats previ, i orientats a l'abordatge d'una pregunta clau i diferents qüestions pràctiques.

- **Grup 1. Com podem aconseguir una activitat filantròpica més efectiva?**

Qüestions pràctiques: Quins recursos, aliances i procediments requereixen donants i entitats per avançar cap a intervencions basades en evidències i en impactes avaluable?

Conductor/relator: Miquel Àngel Alegre, analista d'Ivàlua

- **Grup 2. Com s'hauria d'articular la relació entre filantropia i administració pública?**

Qüestions pràctiques: Té sentit enfortir espais, marcs, comitès... on administració i agents filantròpics i del tercer sector acordin prioritats d'intervenció? Com haurien de ser aquests espais, marcs, comitès...?

Conductor/relator: Jaume Blasco, analista independent i col·laborador d'Ivàlua

¹ Tota la informació sobre aquest cicle de debats es troba disponible a <http://www.ivalua.cat/generic/static.aspx?id=2848>.

² Veure, al final del document, el llistat de persones participants.

- **Grup 3. Com es pot fer més productiva la relació entre els actors filantròpics i les entitats del tercer sector?**

Conductor/relator: Ricard Valls, director de Zohar Consultoria i Màrqueting Social

Qüestions pràctiques: Què poden fer les entitats del tercer sector per millorar la seva captació de fons? Com poden donants i fundacions contribuir a millorar l'acció de les entitats del tercer sector? Quins instruments i marcs de col·laboració entre uns i altres caldria reforçar?

Cada grup de treball tenia l'encàrrec de definir i prioritzar entre 5 i 10 propostes d'acció susceptibles de donar una resposta pràctica a les preguntes plantejades. Les propostes sorgides dels grups foren posteriorment presentades i discutides en sessió plenària, en presència del conjunt de participants del seminari.

El present document recull les propostes elaborades pels diferents grups de treball. En conjunt, un total de 26 propostes encaminades a promoure, a casa nostra, **una filantropia més activa, més responsable i amb major capacitat d'impacte.**

COM PODEM ACONSEGUIR UNA ACTIVITAT FILANTRÒPICA MÉS EFECTIVA?

Miquel Àngel Alegre, analista d'Ivàlua

Eixos del debat

Els debats que se suscitaran en el si del grup 1 a l'hora d'abordar la pregunta de referència giraran entorn de dos punts d'atenció:

- **Com acumular coneixement i aportar evidències sobre què funciona (i què no funciona) a les decisions filantròpiques i al disseny de programes?**

S'entén que el rendiment de l'acció filantròpica passa per la capacitat de generar impacte dels programes que promou; és a dir, per l'efectivitat d'aquests programes. I es comparteix que l'efectivitat de programes i intervencions, es desenvolupin en l'àmbit que sigui, augmentarà en la mesura en què el seu disseny es basi en el coneixement existent sobre com funcionen i què aconsegueixen altres programes comparables desenvolupats en el passat i/o en altres territoris.

Convé avançar, doncs, cap a donacions i programes basats en l'evidència; comptant, però, que no tota "evidència" val el mateix. Necessitem evidències d'efectivitat obtingudes d'avaluacions d'impacte robustes, bàsicament avaluacions experimentals o quasi-experimentals amb grups de comparació vàlids.

Fins a quin punt una evidència és robusta i fiable, val a dir, no és sempre una qüestió fàcil de discernir. Es comparteix que agents filantròpics i entitats del tercer sector no acostumen a estar en disposició de fer aquest exercici de forma individual.

- **Com avaluar els impactes de l'acció filantròpica i dels programes que la filantropia recolza?**

L'objectiu de l'avaluació d'impacte és estimar en quina mesura els canvis que s'observen en la problemàtica (sigui quina sigui) abans i després de la implementació d'un programa (o d'una donació) poden atribuir-se causalment al mateix programa. Es tracta, per tant, de determinar el nivell d'efectivitat del programa o donació, els seus rendiments nets o valor afegit. Aquesta relació causal s'infereix comparant les característiques dels agents que reben la intervenció amb les que aquests mateixos agents mostrarien en cas que aquesta no hagués existit. La identificació d'allò que hauria succeït en absència de la intervenció (l'anomenat escenari contrafactual) es realitza a través de la construcció de grups de comparació o control.

Aquesta tampoc no és sempre una tasca senzilla. I es tornen a constatar les dificultats que agents filantròpics i entitats de tercer sector tenen alhora d'encarar, ells sols, aquesta tasca.

Propostes

Amb l'objectiu de contribuir a donar respostes als interrogants plantejats, el grup va consensuar i prioritzar les següents propostes d'acció:

- a) **Desenvolupar eines i recursos que ajudin agents filantròpics i del tercer sector a enfortir el disseny dels seus programes, sobre la base d'objectius i teories del canvi ben fonamentades³, i indicadors i sistemes d'informació ben alineats amb aquestes teories i objectius.**

Aquesta proposta s'emmarca en el primer eix del debat abans esmentat. Es tracta d'aportar fonament i expectativa d'efectivitat al disseny dels programes filantròpics i del tercer sector. De forma més concreta, el grup menciona instruments específics com ara:

- Construcció de repositoris compartits amb evidències existents per àmbits d'intervenció, indicadors homologats per temes, recursos metodològics per al seguiment i avaluació d'impacte de programes, etc.

Aquests repositoris haurien de ser de fàcil accés a través d'internet i de caràcter eminentment divulgatiu.

- Llibre blanc de la "bona donació", amb indicacions i recomanacions sobre la manera de garantir donacions efectives i basades en l'evidència.

- b) **Promoure xarxes de col·laboració entre entitats, agents filantròpics i grups de recerca que facilitin l'exercici d'avaluacions rigoroses d'impacte**

Aquesta proposta tindria dues derivades:

- Establiment de xarxes i espais d'intercanvi d'experiències entre agents filantròpics i entitats del tercer sector. El principal objectiu aquí és compartir aquells coneixements i experiències acumulades que puguin ser d'utilitat de cara a la millora dels processos de disseny i avaluació de programes d'uns i altres agents. Per exemple, aquests espais haurien de permetre compartir models d'intervenció i apostar, en conjunt, per aquells que resulten més sòlids.
- Establiment d'aliances entre actors filantròpics, entitats del tercer sector i grups de recerca de cara a potenciar la pràctica de l'avaluació d'impacte i la millora de la seva qualitat. Un primer pas en aquesta direcció passaria per identificar els grups de recerca i organitzacions (públiques i privades) amb capacitat i expertesa en l'àmbit de l'avaluació d'impacte, i definir el seu rol com a agents avaluadors, de provisió d'evidències i de "certificadors" de la qualitat de la recerca.

³ "Teoria del canvi", "teoria del programa" o "model lògic de la intervenció" són expressions habitualment referides per donar compte de les hipòtesis i arguments que fonamenten les expectatives de transformació associades a les actuacions que incorpora un programa; això és, la identificació dels mecanismes mitjançant els quals s'espera que la política provoqui els canvis a què aspira.

c) Introduir canvis en la cultura i l'estructura de les organitzacions filantròpiques i del tercer sector que afavoreixin la incorporació de l'avaluació d'impacte en la gestió i programació de les seves activitats

En aquest punt el propòsit és propiciar que agents filantròpics i entitats del tercer sector duguin la necessitat d'avaluar l'efectivitat de les seves accions al cor de les seves rutines organitzatives. No són poques les entitats que han anat adoptant models i indicadors de qualitat als seus processos de gestió. Sense negar la conveniència d'aquesta pràctica, caldria avançar també cap a la previsió d'instruments i oportunitats d'avaluació d'impacte en aquests mateixos processos.

No es tracta que les organitzacions prevegin una avaluació d'impacte per a cadascuna de les seves actuacions. El que es pretén és rutinitzar la preocupació per aquest tipus d'avaluació i saber detectar en quins moments o per a quins programes determinats s'obre la possibilitat d'endegar avaluacions d'impacte rigoroses amb l'ajut de la col·laboració externa.

d) Incrementar el paper de la filantropia com a promotora de l'avaluació d'impacte, tant dels seus propis programes com d'intervencions promogudes i recolzades per altres entitats (públiques o privades)

Es parteix del fet que l'avaluació d'impacte (com qualsevol exercici d'avaluació) té un cost que les entitats del tercer sector tenen dificultats per assumir, si més no de forma íntegra. Es demana, per tant, el suport dels actors filantròpics en aquest terreny.

Des del punt de vista dels agents filantròpics, aquest suport es podria fer efectiu mitjançant diferents mecanismes:

- Incorporar/reservar partides per a l'avaluació d'impacte en la planificació dels ajuts destinats a programes –en concret, programes d'especial rellevància on es detecti marge per a la realització d'aquest tipus d'avaluació.
- Condicionar la promoció de la implementació de determinats programes i intervencions d'especial rellevància a la previsió d'exercicis rigorosos d'avaluació d'impacte. Aquest condicionament hauria de tenir la seva traducció en termes pressupostaris i venir acompanyat de bones guies i indicacions sobre el tipus d'avaluació esperat.
- Obrir fons de finançament adreçats a projectes d'avaluació d'impacte de programes o intervencions d'especial rellevància desenvolupats per entitats del tercer sector. L'accés de les entitats a aquest finançament es podria resoldre per concurrència competitiva.

e) Promoure la constitució d'aliances estratègiques i grups d'interès que permetin posicionar l'avaluació (en particular, l'avaluació d'impacte) dins l'agenda de prioritats de la filantropia i el tercer sector

Aquesta és una acció de naturalesa principalment sensibilitzadora i d'incidència en l'agenda de prioritats dels agents filantròpics i del tercer sector. La voluntat és establir el marc polític, institucional i de recursos que hauria de permetre dur el reconeixement de la importància d'avaluar l'impacte de les intervencions a l'agenda de preocupacions

d'aquests agents. Aquest marc comptaria amb la participació d'aquells agents que haurien de permetre fer efectiu aquest reconeixement: govern (departament implicats), principals centres i instituts d'avaluació, entitats socials de tercer nivell (agrupacions d'entitats socials concretes i de federacions o coordinadores d'entitats), etc.

Aquest marc estratègic podria prendre forma d'un nou Pla de Suport al Tercer Sector, el qual incorporaria la pràctica de l'avaluació (en general, i de l'avaluació d'impacte en particular) com a eix d'atenció prioritària, establint les fonts de finançament (nacionals i europeus) i recursos que l'haurien de fer possible.

f) Acompanyar l'impuls de l'avaluació d'impacte de la promoció d'altres exercicis d'avaluació igualment necessaris; en particular l'avaluació del disseny i l'avaluació de la implementació o procés

Al costat de la necessitat d'impulsar l'avaluació de l'efectivitat de l'acció filantròpica i del tercer sector, es considera important apostar per dos exercicis d'avaluació complementaris. Aquests són:

- Avaluació del disseny. S'adreça a valorar críticament la consistència lògica i coherència interna dels diferents ingredients que componen el programa: necessitats detectades, objectius plantejats, activitats planificades, hipòtesis de transformació, recursos utilitzats, indicadors de seguiment, estratègies d'avaluació. Es tracta per tant d'examinar la "teoria del canvi" del programa. Aquesta anàlisi es desenvolupa a la llum d'allò que la literatura internacional ens diu sobre el funcionament i efectivitat de programes comparables.
- Avaluació de la implementació. El propòsit d'aquest tipus d'avaluació és, mitjançant diferents metodologies (quantitatives i qualitatives), proveir informació sobre la manera com el programa funciona a la pràctica, tot comparant-ho amb les previsions establertes en el seu disseny inicial. Aspectes com el perfil dels participants, el nivell de cobertura, o percepcions sobre determinats elements del programa són centrals en aquest exercici.

És quan s'acompanya d'aquests exercicis que els resultats de les estimacions d'impacte cobren especial sentit i permeten identificar propostes de millora.

COM S'HAURIA D'ARTICULAR LA RELACIÓ ENTRE FILANTROPIA I ADMINISTRACIÓ PÚBLICA?

Jaume Blasco, analista independent

Eixos del debat

- **La filantropia a Catalunya: marc històric**

Històricament, el paper de la societat civil i de la filantropia ha estat determinant en la construcció del país que coneixem, ja fos perquè les administracions estaven girades en contra del país o concentraven els seus recursos en altres matèries, com l'exèrcit, o perquè es desentienien d'aspectes que avui considerem que corresponen prioritàriament a la seva responsabilitat. Sense la filantropia no s'haurien construït i desenvolupat moltes de les institucions culturals i socials del país. Els equilibris entre acció pública i filantropia han viscut evolucions notables i la crisi econòmica i l'asfíxia pressupostària de les administracions han reobert el debat sobre el pes de cadascuna en l'atenció a les necessitats i en la configuració d'escenaris de futurs. S'ha produït un reequilibri gairebé obligat que cal revisar i reconfigurar com a fruit d'una reflexió i d'un debat compartit per orientar amb el màxim consens un model de societat assumit majoritàriament.

- **L'efecte substitució**

Un dels eixos de relació entre l'administració pública i la filantropia està definit per l'"efecte substitució" entre l'una i l'altra. Aquest efecte es dona a nivell internacional quan algunes grans companyies, per ex. IKEA, opten per evitar pagar impostos en els països en què operen –i tributar en paradisos fiscals- mentre que, al mateix temps, es converteixen en donants filantròpics molt rellevants.

En l'àmbit local, aquest també és el cas de la "governança en temps de crisi" dels darrers anys, en què l'administració no arriba a cobrir necessitats bàsiques que són de la seva responsabilitat, i per tant implícitament imposa l'actuació de les entitats sense ànim de lucre i del finançament privat per solucionar problemes col·lectius que afecten drets bàsics. De fet, l'administració tendeix a retirar-se abans d'allà on sap que hi ha l'acció subsidiària de les entitats sense ànim de lucre per cobrir-li les espatlles.

- **Complementarietat**

Igualment, els participants del debat consideren que l'actuació de les entitats sense ànim de lucre té sentit no només per incompareixença del sector públic en un context de crisi econòmica, sinó que hi ha algunes coses que les fa millor o de manera molt més eficient que l'administració pública. Per exemple, l'acompanyament a les persones o l'atenció als problemes micro, com ara les malalties rares. Tindria sentit debatre sobre qui hauria de fer què, i sobre qui paga què, assenyalant clarament quines són les línies vermelles que no ha de travessar el sector privat (entitats sense ànim de lucre i filantròpiques) quan es tracta d'atendre drets ciutadans bàsics. Cal assenyalar que, al llarg del debat, es reconeix una

certa confusió entre filantropia i tercer sector -que sovint és proveïdor de serveis públics amb finançament mixt, públic i privat. Donada aquesta confusió, una proposta seria separar i clarificar els rols i les combinacions existents entre provisió, producció, finançament i el paper del sector públic en cadascun dels àmbits.

Una segona funció "pròpia" de la filantropia és la de "punta de llança"; és a dir, identificar noves necessitats, assajar innovacions i posar en marxa serveis nous. Si funcionen, sovint el problema acaba incorporant-se a l'agenda pública i les activitats s'acaben convertint en polítiques públiques, assumides per l'administració. És el cas, per exemple, de l'atenció a la gent gran de l'Obra Social la Caixa, des de l'atenció a la vellesa, els centres de dia, o els cursos de formació per a la gent gran.

Finalment, s'apunta a la capacitat del tercer sector/sector filantròpic de convocar consensos i mobilitzar la ciutadania d'una forma superior a l'administració pública. N'és un exemple la iniciativa del Banc dels Aliments "gran recapte d'aliments".

- **Quin suport pot oferir el sector públic a la filantropia?**

Es defineix l'escenari català com de "microfilantropia poc professionalitzada", que milloraria si l'administració desenvolupés una política de suport per generar competències per a la captació de fons i per al comportament estratègic, la qual cosa contribuiria a la transició del sector cap a la nova filantropia.

Igualment, s'esmenta com a eix de relació principal entre l'estat i la filantropia la fiscalitat de les donacions filantròpiques, que a l'espera de l'aplicació de la nova regulació de l'estat, continua mal resultat.

Finalment, es planteja la necessitat que l'administració flexibilitzi i simplifiqui els sistemes de retiment de comptes, ja que per a les organitzacions més petites, pot arribar a ser un incentiu negatiu per emprendre accions.

- **Legitimació democràtica de la filantropia?**

Es produeix un debat sobre la necessitat de legitimació democràtica de la filantropia. D'un costat, hi ha l'argument que cal respectar els fonaments liberals en què es basa la filantropia, això és, que cadascú faci el que vulgui amb els seus diners sense necessitat d'haver de demanar permís a ningú. Massa control i condicionants serien contraproductius i contraris a l'esperit filantròpic.

D'altra banda, es contraposa l'argument que hi ha, almenys, dues excepcions: en primer lloc, l'activitat de fundacions, en què els avantatges fiscals justifiquen un control públic. I en segon lloc, els casos en què les entitats privades es responsabilitzen de problemes públics que afecten els drets bàsics dels ciutadans (accés a l'habitatge, atenció a la dependència, salut mental etc.). En aquest cas, el sector públic té legitimitat per "intentar canalitzar l'aigua" cap a uns o altres programes o problemes, i constituir i coordinar les xarxes de suport als ciutadans amb les organitzacions filantròpiques.

Tanmateix, no està clar com s'ha de produir aquest paper de lideratge públic. Com es poden definir prioritats conjuntament? Amb quin instrument s'ha de produir l'orientació?

Es pot dirigir la complementarietat? Hi ha un cert acord en què s'ha de produir sobre la base del pacte entre l'administració pública i els agents filantròpics i del tercer sector, i no tant en la regulació.

En aquest sentit, s'alerta sobre el risc de cercar una "solució de complementarietat o de coordinació" definitiva o un escenari dissenyat tancat, ja que l'equilibri entre l'actuació d'uns i altres és dinàmic, inestable, i ja és bo que sigui així. En aquest sentit, el repte és més la cerca permanent de l'entesa i el pacte que un exercici de definició de regles i límits. I s'apunta que potser calen unes regles del joc, però que han de ser almenys tan flexibles com variable és la política i el context socioeconòmic.

S'esmenta també un límit addicional als esforços per "dissenyar la complementarietat", i és que no es tracta només d'un exercici racional sobre la base de com trobar la millor solució possible per afrontar, entre tots, un determinat problema, sinó que cal tenir en compte que un dels objectius de la filantropia és, sovint, singularitzar-se, buscar un perfil i espai propis que el diferenciïn dels altres.

També hi ha acord en què, al marge de la forma que prengui, el debat està mancat d'evidències sobre les necessitats a cobrir que orientin les prioritats, i que existeix una certa descoordinació en l'ús de fonts d'informació i evidències per part de diferents actors (per ex. sindicatura de greuges, departaments de la Generalitat, i taula del tercer sector). Es suggereix que el rol de coordinar i nodrir d'evidències el podria assumir el Síndic de Greuges.

- **Els regals enverinats**

Es debat sobre el cas d'experiències d'ofertes de donacions a l'administració pública o a grans organitzacions del tercer sector que requereixen co-finançament públic o bé generen un flux futur de despeses a càrrec de l'administració o de l'entitat. Aquestes donacions condicionen l'acció i l'assignació del pressupost de l'administració en un sentit de vegades no volgut, i per tant, constitueixen una forma d'interacció negativa entre la filantropia i l'administració pública sobre la que cal ser cautelosos.

Propostes

a) Crear un espai d'entesa, d'aliança públic-privada per a compartir la diagnosi, pactar prioritats i elaborar una estratègia compartida.

Una estructura suggerida és la de la Fundació Catalunya Cultura. Alguns participants apunten la conveniència que hi participin també ciutadans a títol individual.

b) Basar la col·laboració públic-privada sobre els principis de complementarietat, eficiència, proximitat i innovació.

c) Incrementar l'estímul fiscal a les donacions per facilitar la consciència i la coresponsabilitat dels ciutadans amb els problemes col·lectius.

d) Educar, fer més visible i donar més reconeixement a la "cultura del mecenatge"

- e) En els àmbits que afecten els drets bàsics de les persones, la filantropia ha de posar els mitjans però no els objectius, i ha d'actuar en col·laboració amb l'administració pública, i mantenint-se en tot cas la responsabilitat pública sobre el servei.**

Més enllà d'aquest àmbit, l'administració hauria de procurar no interferir amb la filantropia.

- f) Estimular la filantropia perquè es concentri en finançar actuacions innovadores o "punta de llança"**
- g) Fomentar el debat i la transparència sobre els fons d'origen poc ètic que busquen incrementar la respectabilitat del donant.**
- h) Cercar el consens per definir el concepte d'èxit de l'acció filantròpica i identificar-ne indicadors**
- i) Promoure la síntesi d'evidències, sobre els problemes a tractar i sobre el "què funciona" per orientar l'acció filantròpica.**
- j) Considerar amb molta cautela les donacions que són, en realitat, "regals enverinats" que comprometen recursos públics.**
- k) Desburocratitzar el retiment de comptes a l'administració, que pot arribar a desmotivar i aturar les actuacions de les petites organitzacions.**

COM PODEM FER MÉS PRODUCTIVA LA RELACIÓ ENTRE ELS ACTORS FILANTRÒPICS I LES ENTITATS DEL TERCER SECTOR?

Ricard Valls, director de Zohar Consultoria i Màrqueting Social

Eixos del debat

Les propostes de treballades en el grup 3 es van articular entorn a tres eixos de debat:

- **Què poden fer les fundacions i entitats del tercer sector per fer créixer la filantropia?**

Promoure la filantropia és una necessitat i un deure de les fundacions i organitzacions que capten fons. Per tant, els canvis en la seva manera de fer, invertir, comunicar i captar són crítics.

- **Què pot fer el conjunt de la societat per fer créixer el nombre de donants i la filantropia?**

Al final, és la societat la que dóna. Per tant, cal també sensibilitzar els donants, reals o potencials, sobre el valor afegit de la filantropia per a la societat, diferenciant clarament els diferents tipus de donants.

- **Què pot fer l'administració?**

L'administració també té un paper a jugar, i no únicament en el terreny de la fiscalitat. També es requereix una política específica que fomenti la filantropia, una estratègia en els mitjans de comunicació que la promogui, i instruments, com ara els "endowments", que facilitin el seu creixement.

Propostes

- a) **Generar instruments per tal que les entitats puguin invertir en captar fons, i apropar la inversió filantròpica a les organitzacions**

La majoria del finançament de fundacions, donants o administracions, estan adreçades a finançar projectes vinculats als usuaris. Caldria desenvolupar mecanismes propers a la "inversió filantròpica", que permetessin finançar la inversió necessària per captar fons.

Un instrument podria ser la liquidació de fundacions inactives, integrant el seu patrimoni resultant en aquest fons o "endowment": la rendibilitat dels fons es destinaria al finançament de la filantropia, de campanyes de captació i de la innovació en filantropia. Aquest va ser el model de l'extinta Fundació Luis Vives els anys 80.

D'altra banda, està consolidant-se la inversió filantròpica (crèdits, deute, participacions, bons, capital risc social, etc.) com a nou instrument financer per al tercer sector: cal apropar la inversió filantròpica al tercer sector, formant a professionals del sector en gestió financera d'aquests nous instruments i donant-los difusió i reconeixement.

b) Formar els professionals de la captació de fons a les fundacions

En efecte, es perden moltes oportunitats per manca de professionalització i especialització dintre de les pròpies organitzacions. Caldria desenvolupar aquesta formació amb l'Associació Espanyola de Fundraising.

Part d'aquesta professionalització ha d'anar adreçada als Patrons i Directius, i incidir en la importància de la captació de fons i d'una participació més activa del propis patrons en la captació de fons. Els patrons, doncs, també requereixen formació.

c) Creació d'un Observatori, Consell o Càtedra de la Filantropia que generi coneixement de valor tant per al tercer sector com per als propis donants

Aquest Observatori també podria encarregar-se de les accions de formació dels professionals, conjuntament amb l'Associació de Fundraising, i promoure diferents accions per traslladar el valor de la filantropia a la societat.

Atès el seu caràcter transversal, aquest Observatori hauria d'estar vinculat al Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

d) Superar el "minifundisme" en la captació de fons i crear aliances a nivell local

Moltes organitzacions mitjanes i petites mai tindran la capacitat ni els recursos per invertir en captació de fons. Caldria promoure que les entitats s'aliïn per fer campanyes conjuntes per sectors, seguint el model de les ONG de cooperació al Regne Unit quan hi ha emergències.

En l'àmbit local, caldria desenvolupar proves pilot de foment de la filantropia local, per a organitzacions del territori, seguint el model de les fundacions comunitàries. Els mitjans de comunicació local hi tenen molt a dir.

e) Crear espais per compatir coneixement i experiència entre les organitzacions, no sols en captació de fons, també en gestió i impacte

Cal fer l'actual model de minifundisme més eficient, mitjançant la fusió d'entitats (difícil), o bé generant i compartint coneixement entre les organitzacions.

Segueix havent-hi un alt potencial de millora de l'eficiència en captació de fons, gestió i anàlisi d'impacte a partir de compartir coneixement i experiències.

Caldria analitzar qui hauria de ser el promotor i quins els espais per a compartir coneixement; si ho fan les entitats o es fomenta des de fora. Sigui com sigui, caldria fer-ho de manera estructurada. L'Observatori o Càtedra de Filantropia en podria ser l'instrument.

f) Crear la cultura del "endowment" o fons fiduciaris entre les entitats i els donants

Els fons fiduciaris i "endowments" permeten a les entitats estar capitalitzades i invertir el rendiment del seu capital. És també un instrument de captació de fons d'empreses interessant, tot i que requereix regular-lo. Ara mateix, els fons propis que tenen les organitzacions són escassos, les fa dèbils i els impedeix créixer.

Cal promoure els fons fiduciaris o bé crear un gran fons a nivell de tot Catalunya que permeti invertir en innovació, projectes clau de sector, seguint el model de finançament de Nesta UK.

g) Fer pedagogia de la filantropia a tots els nivells: societat, escoles, patrons de fundacions, "family office", grans patrimonis, fundacions a l'ombra, empreses, etc.

Aquesta proposta es podria desgranar en les següents accions:

- Incloure la filantropia entre els continguts de l'ESO i el Batxillerat, en el mòdul de participació amb entitats del barri, juntament amb el voluntariat.
- La filantropia i les noves generacions de "millennials": quin paper han de jugar el joves i com es pot fomentar la filantropia entre aquestes generacions, especialment en les xarxes socials.
- La filantropia en els mitjans de comunicació públics: promoure la difusió de la filantropia en els mitjans públics (TV3, Catalunya Ràdio, TV locals), amb programes específics o bé amb la cessió d'espais a fundacions.
- Reconeixement per a petits agents filantròpic: premis o distincions per a persones i petites fundacions.
- Sessions per a "family office" i grans patrimonis sobre filantropia d'impacte.
- Fundacions a l'ombra: establir un directori de fundacions patrimonials.

h) Portar la filantropia a internet i les xarxes socials

D'aquesta manera es facilitaria la promoció de la filantropia entre les noves generacions, especialment els joves, creant instruments de donació de baix valor i alt impacte. El futur de la filantropia està en el "crowdfunding" i donacions per mòbil.

i) Millorar l'avaluació d'impacte de l'activitat filantròpica

Les entitats i fundacions poden millorar la seva informació sobre l'efectivitat de la seva activitat, aplicant metodologies d'anàlisi d'impacte. Ara bé, aquesta demanda, és clara per part de fundacions finançadores i per part de les empreses; en contrapunt és molt relativa per part dels donants individuals.

Les fundacions i empreses finançadores haurien d'incloure el finançament de l'anàlisi d'impacte de manera diferenciada, ja que té un cost que moltes organitzacions no podran assumir mai. Alternativament, alguna fundació podria promoure una línia de finançament sobre anàlisi d'impacte.

SÍNTESI: RECURS DE PROPOSTES

Com podem aconseguir una activitat filantròpica més efectiva?

1. Desenvolupar **eines i recursos** que ajudin agents filantròpics i del tercer sector a enfortir el disseny dels seus programes, sobre la base d'objectius i teories del canvi ben fonamentades, i indicadors i sistemes d'informació ben alineats amb aquestes teories i objectius.
2. Promoure **xarxes de col·laboració** entre entitats, agents filantròpics i grups de recerca que facilitin l'exercici d'avaluacions rigoroses d'impacte.
3. Introduir **canvis en la cultura** i l'estructura de les organitzacions filantròpiques i del tercer sector que afavoreixin la incorporació de l'avaluació d'impacte en la gestió i programació de les seves activitats.
4. Incrementar el paper de la filantropia com a **promotora de l'avaluació d'impacte**, tant dels seus propis programes com d'intervencions promogudes i recolzades per altres entitats (públiques o privades).
5. Promoure la constitució **d'aliances estratègiques i grups d'interès** que permetin posicionar l'avaluació (en particular, l'avaluació d'impacte) dins l'agenda de prioritats de la filantropia i el tercer sector.
6. Acompanyar l'impuls de l'avaluació d'impacte de la promoció d'altres exercicis d'avaluació igualment necessaris; en particular **l'avaluació del disseny i l'avaluació de la implementació** o procés

Com s'hauria d'articular la relació entre filantropia i administració pública?

7. Crear un espai d'entesa, **d'aliança públic-privada** per a compartir la diagnosi, pactar prioritats i elaborar una estratègia compartida.
8. Basar la col·laboració públic-privada sobre els principis de **complementarietat, eficiència, proximitat i innovació**.
9. Incrementar **l'estímul fiscal a les donacions** per facilitar la consciència i la coresponsabilitat dels ciutadans amb els problemes col·lectius.
10. Educar, fer més visible i donar **més reconeixement a la "cultura del mecenatge"**
11. En els àmbits que afecten els drets bàsics de les persones, **la filantropia ha de posar els mitjans però no els objectius**, i ha d'actuar en col·laboració amb l'administració pública, i mantenint-se en tot cas la responsabilitat pública sobre el servei.
12. Estimular la filantropia perquè es centri **en finançar actuacions innovadores** o "punta de llança"

13. Fomentar el **debat i la transparència sobre els fons d'origen poc ètic** que busquen incrementar la respectabilitat del donant.
14. Cercar el consens per definir el concepte d'èxit de l'acció filantròpica i **identificar-ne indicadors**
15. Promoure la **síntesi d'evidències**, sobre els problemes a tractar i sobre el "què funciona" per orientar l'acció filantròpica.
16. Considerar amb **molta cautela les donacions que són, en realitat, "regals enverinats"** que comprometen recursos públics.
17. **Desburocratitzar el retiment de comptes** a l'administració, que pot arribar a desmotivar i aturar les actuacions de les petites organitzacions.

Com podem fer més productiva la relació entre els actors filantròpics i les entitats del tercer sector?

18. Generar **instruments per tal que les entitats puguin invertir en captar fons**, i apropar la inversió filantròpica a les organitzacions.
19. **Formar els professionals** de la captació de fons a les fundacions
20. **Creació d'un Observatori, Consell o Càtedra de la Filantropia que generi coneixement** de valor tant per al tercer sector com per als propis donants
21. **Superar el "minifundisme"** en la captació de fons i crear aliances a nivell local
22. Crear espais per **compatir coneixement** i experiència entre les organitzacions, no sols en captació de fons, també en gestió i impacte
23. **Crear la cultura del "endowment"** o fons fiduciaris entre les entitats i els donants
24. **Fer pedagogia de la filantropia a tots els nivells:** societat, escoles, patrons de fundacions, "family office", grans patrimonis, fundacions a l'ombra, empreses, etc.
25. Portar la filantropia a **internet i les xarxes socials**
26. Millorar l'**avaluació d'impacte** de l'activitat filantròpica

PARTICIPANTS EN ELS GRUPS DE TREBALL

Grup 1. Com podem aconseguir una activitat filantròpica més efectiva?

Conductor/relator: Miquel Àngel Alegre, analista d'Ivàlua

- Joan Cuevas. Director de projectes de la Fundació Pere Tarrés.
- Carme Gibert. Directora de programes de la Fundació RACC.
- Rita Grané. Responsable de la Coordinadora Mentoria per a la Inclusió.
- Jordi Gusi. Soci fundador de Tàndem Social i Gerent d'ECAS
- Lisa Hehenberger. Directora de recerca de la European Venture Philanthropy Association.
- Joan Reventós. Director de ComCat (Comité Català de l'Acnur).
- Albert Sòria. President de l'Associació d'Amics UAB.
- Viviana Urani. Directora de comunicació de UpSocial.
- Gonzalo Vicente. Gerent de IS Global Barcelona.

Grup 2. Com s'hauria d'articular la relació entre filantropia i administració pública?

Conductor/relator: Jaume Blasco, analista independent i col·laborador d'Ivàlua

- Rosa Balaguer. Directora del Casal d'Infants.
- Eulàlia Dalmau. Directora d'Ivàlua.
- Carles Duarte. President del CONCA.
- Josep Ollé. Director del Palau Macaya de l'Obra Social "la Caixa".
- Carles Rocardembosch. Director d'Alumni de la Universitat Oberta de Catalunya.
- Begoña Roman. Professora d'Ètica, Universitat de Barcelona.
- Lourdes Sugranyes. Directora de Promoció del Territori i Comerç de Barcelona Activa
- Carme Trilla. Responsable d'Acció Social de Càritas Diocesana Barcelona.
- Isabel Vergara. Directora de comunicació de la Fundació Pere Tarrés.

Grup 3. Com es pot fer més productiva la relació entre els actors filantròpics i les entitats del tercer sector?

Conductor/relator: Ricard Valls, director de Zohar Consultoria i Màrqueting Social

- Francina Alsina. Presidenta de la Federació Catalana del Voluntariat Social.
- Patrícia Blanco. Àrea de continguts del Palau Macaya de l'Obra Social "la Caixa".
- David Camps. Responsable màrqueting i fundraising de la Fundació Vicente Ferrer.
- Sergi Figueres. Cofundador de Worldcoo.
- Paula Garcia. Directora de la Fundació Alex i la Fundació Laureus.
- Natàlia Izard. Directora de Captació de Fons i Desenvolupament de Negoci de la Fundació Pasqual Maragall.
- Carme Ricard. Treballadora social de l'ONCE.
- Jeroni Roca. Secretari del patronat de la Fundació Banc dels Aliments.
- Xavier Suárez. Cap de projectes i responsable àrea de cofinançament de la Fundació Catalunya la Pedrera
- Núria Valls. Sotsdirectora de la Fundació Catalana de l'Esplai.